

Hukuk Ve Kültür İlişkisi Çerçevesinde Spor Kültürünün Oluşturulması

Araş. Gör. Yavuz YILDIZ

*Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu,
Spor Yönetimi Anabilim Dalı, Manisa*

Hars(kültür), insan toplumunun, devlet hayatında, düşünce hayatında ve ekonomik hayatta yapabileceği şeylerin toplu sonucudur.
M. Kemal ATATÜRK

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, toplumsal yaşamı düzenleyen hukuk kuralları ve toplumun ürettiği her şeyi ifade eden kültür ile spor arasındaki ilişkileri tartışmaktır. Çalışmada bir sosyalleşme aracı ve toplumları birbirine bağlayan bir olgu olarak sporun önemi üzerinde durulmuştur. Sporun hukuki ve kültürel boyutlarının incelenmesi ve bir alt kültür olarak spor kültürünün bu kavramlardan nasıl etkilendiği, spor kültürünü şekillendirmek için neler yapılabileceği ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Hukuk, Spor, Spor Kültürü.

To Form The Sport Culture In The Frame Of The Relationship About Culture And Law

ABSTRACT

The purpose of this study is to discuss the rules of the law that put the community life in order and discuss the relationship with the culture which produceses all the things and the sport. In this study, the importance of sport which is a tool for socializing and combining wanted to emphasise and also dimensions of the culturel and law of sport is studied and tried to expose what could it done to shope the sport culture as a sub-culture.

Key Words: Culture, Law, Sport, Sport Culture.

I. GİRİŞ

Günlük dilde “kültürlü olmak” bilgili, görgülü, incelikli olmak anlamına gelir. Kültürlü kişi uygarlığın nimetlerinden bilinçli olarak yararlanan, eğitimli kişidir.

Spor, yapan (sporcu) açısından kazanmaya dönük teknik ve fizik bir çaba; izleyen açısından yarışmaya dayalı estetik bir süreç; toplum genelince oluşturulan bütün içinde de, yerine göre o toplumun çelişki ve özelliklerini olduğu gibi yansıtan bir ayna, yerine göre onu yönlendirebilen etkili bir amaç, ama son tahlilde, önemli bir toplumsal kurum olarak karşımıza çıkmaktadır (Fişek, 1998: 34).

Spor ortak kimliğin egemen odağıdır. Bunun nedeni de büyük olasılıkla karıştını içinde barındırmasıdır. İki ya da daha fazla takım, iki ya da daha fazla insan galibiyet için kapışır, böylelikle pozitif(biz) ve negatif (onlar) biçimiyle grup özdeşliği ortaya çıkar(Elias, Dunning 1995: Aktaran Boniface 2007, s.49). Spor, insanın fiziksel, bilişsel, duyuşsal davranış becerilerini yansıtan bir yaşama biçimidir. Toplumsal yaşam içerisinde kazanılan alt kültürlerden birisi de spor kültürüdür. Spor kültürü, galip gelmek-mağlup olmak, maçları sayısal şekillerde ifade etmek, şiddet ve saldırganlık göstermek, sadece en tepede yer almak gibi kavramlardan ziyade; dostluk, kardeşlik, eşitlik, amaç birliği, iş birliği, saygılı olma, dayanışma, adil oyun(fair play), barış ve eğitim kavramları ile bütünleşmiştir.

Pierre de Coubertin'in Olimpiyat Oyunlarını canlandırırkenki amacı sadece Eski Yunan'a saygı duymak ve halkların dostluğunu spor aracılığıyla yüceltmek değildi. O dönemin birçok Fransız gibi o da sporun ülkesinin gelişmesine yardımcı olabileceğini düşünüyordu (Boniface, 2007,s.77). Günümüzde spor etkinlikleri dünya çapında önemli organizasyonlar haline gelmişlerdir. Bu etkinlikler ister ilgi gösterilsin isterse gösterilmesin tüm insanları etkiler. Organizasyonun yapılacağı ülkede yaşayan ve spora ilgi duymayan bir insan bile, organizasyon sayesinde oluşan hareketlilikten etkilenir. Yeni binalar, spor saha ve alanları, yeni ulaşım yolları, altyapı yatırımları, değişen trafik akışı, turistler ve onların yiyecek, konaklama, ulaşım, gezinti vb. ihtiyaçları sayesinde o şehir yeni bir yüze kavuşmaktadır. Kültürel etkileşim yaşanmaktadır. İşte bunu sağlayan olgu spor organizasyonu nedeniyle gerçekleştirilen spor turizmidir.

Uluslararası spor organizasyonlarına katılımı sağlayan nedenler, ekonomik, sosyolojik, psikolojik, kültürel ve eğitimsel(öğrenmeye yönelik) nedenlerdir. Kültürel ve eğitimsel nedenler, ev sahibi ülkeyi ve insanların tanımak, kültürleri hakkında bilgi sahibi olmak, onlara karşı önyargılı olmadan davranış ve tutum geliştirmek arzusunu içermektedir(Funk ve Bruun, 2007: 815).

Spor turizmindeki değişimler, ev sahibi olan yerin turizm ürünü ve hizmetlerinin tamamının içindeki etkinlikleri, daha çok stratejik etkinlikleri kapsar. Etkinliğin unsurları ile ev sahibi yerin çekiciliğinin kullanıldığı stratejik bir planlama etkili olmaktadır. Etkinliğin unsurları, kültürel etkinliklerin tanımlanmasında olduğu gibi sporun alt kültürleriyle desteklenen aktiviteleri kapsar. Etkinliklerin yapılacağı yerlerdeki cazibe merkezleri, çevreyi tanıma amaçlı geziler, o yerin özel mekanlarına yapılan ziyaretler, alışveriş, süregelen etkinlikler ile spor alt kültürünün ilgisini çeken veya önemli olan unsurları içine alır(Chalip ve McGuirity, 2004:267).

Bu çalışmada, spor kültürünün, kültür ve hukuk ile ilişkisi üzerinde durularak, birbirlerine nasıl bir etki yaptığı tartışılmış ve istendik türde bir spor kültürü oluşturmak için neler yapılabileceği ortaya konmaya çalışılmıştır.

II. HUKUK KAVRAMI

Toplum yaşamı insanlar için kaçınılmazdır. İnsanoğlu tarihin en eski çağlarından günümüze hep toplu olarak yaşaya gelmiştir. Doğanın tehlikelerine birlikte karşı koymak, çeşitli gereksinimleri dayanışma içinde karşılamak, kendi varlığını korumak ve geliştirmek gibi çeşitli nedenler, insanı toplum içerisinde yaşamaya mahkum kılmıştır (Anayurt, 2002: 27).

İnsanlar yaşadıkları toplum içinde birbirleriyle az-çok, geçici-sürekli çeşitli ilişkiler kurarlar. Doğumundan ölümüne kadar toplumun diğer bireyleriyle mutlaka ilişki içerisinde bulunur. Bu ilişkiler çerçevesinde istekleri, çıkarları birbirleriyle zaman zaman çatışabilir. Herkesin kendi davranışlarıyla baş başa bırakılması durumunda toplum yaşamının hiçbir anlamı kalmaz. Bu nedenle toplum yaşamı aynı zamanda bir düzeni gerektirir. Düzen ise hangi düzeyde topluluk için olursa olsun bir takım davranış kurallarının varlığını gerekli kılar. İşte toplum içinde bireylerin çıkar çatışmalarını uzlaştırmak, birbirleriyle olan ilişkilerini ve davranışlarını düzenlemek ve böylece toplum düzenini sağlamak ve sürdürmek amacıyla getirilmiş kurallara "toplumsal davranış kuralları" denir (Anayurt, 2002: 2).

İnsanlarda yaratılışları gereği egemen olan içgüdüsel bir eğilim de, diğer insanlarla birlikte ve topluluklar halinde yaşamaktır. Yani kısaca insanlar "toplum içinde ve toplumla birlikte" yaşamaya yöneliktirler. İnsan yaşamının başladığı çok eski devirlerden beri bu hep böyle olmuştur. İlkel devirlerde yaşamış bulunan mağara insanları bile, küçük de olsa, gruplar ya da topluluklar halinde bir arada bulunmayı yeğlemişlerdir. Bu gruplaşmaların kapsamı gitgide genişleyerek, günümüzdeki "toplum" kavramının boyutlarına ulaşmıştır. Bugün için toplum, bir ülkenin sınırlarını da aşan evrensel bir kavram durumuna gelmiş ve uluslararası ilişkiler yönünden de hukuk büyük önem kazanmıştır (Zevkliler,1992:3).

Hukuk, Arapça kökenli bir sözcüktür ve HAK kavramının çoğulu olan HAKLAR anlamına gelir. Hukuk teriminin değişik anlamları içinde en önemli ve en sık kullanılanı, toplumsal yaşamı düzenlemek üzere getirilen kurallar bütününe belirtmeye yönelik olanıdır. Gerçekten de hukuk toplumsal yaşam içinde barış ve düzeni, kişilerin güvenliğini sağlamaya yönelik kurallar bütünüdür. Bu kurallar amacına ulaşabilmek için birtakım uyulması gereken eylem ve davranış biçimleri ve modelleri oluştururlar. Kişilerin bunlara uymalarını sağlamak üzere, hukuk kuralları kamu gücüyle desteklenen yaptırımlara bağlanır. Belirli bir eylem ve davranış biçimi yönünden konulan hukuk kurallarının koyduğu emir ve yasaklara uyulmaması durumunda kamu (devlet) gücü devreye girer ve kişiyi zor kullanarak, uymak istemediği hukuk kuralına uymak zorunda bırakır (Zevkliler,1992: 4, 5).

Toplum içinde tüm kişiler eşit sayıldığından ve eşit durumdaki kişilerden hiçbiri ötekine egemen olamayacağından, bir kişinin hukuk kuralına uymaması halinde, onu uymaya zorlama konusunda toplumdaki diğer kişiler yetki sahibi olmayıp, bu konuda zorlama yetkisi kişiler üstünde bir otorite, bir

güç olan "DEVLET" e verilmiştir. Ancak üstün bir güç olarak bu konuda kişilere karşı zor kullanan Devlet, bu görevini yürütürken, bizzat kendisi de hukuk kurallarına uymaya özen göstermelidir. Devlet de işlevini, hukuk kuralları çerçevesinde ve hukuka bağlı olarak yerine getirmeli ve kişileri zorlarken hukuk kuralları dışına çıkmamalıdır. Bu şekilde hukuk kurallarına bağlı olma Hukuk Devleti kavramının zorunlu bir gereğidir(Zevkliler,1992: 5).

Hukuk devleti anlayışı, bir ülkede yerleşmiş hukuk düzenine, yalnız bireylerin değil, yönetimin de uymasını gerektiren bir ilkedir. Hukuk devleti anlayışının bir anlam kazanabilmesi için bir ülkede egemen olan hukukun, devlete karşı da yönetilenlere hukuk güvenliği sağlaması gerekir(Gözübüyük, 2004:22).

III. HUKUK KURALLARININ ÇEŞİTLERİ

Belirli bir hukuk düzeni içinde, çok sayıda ve çeşitli hukuk kuralları vardır. Bu sayısız kuralların nitelikleri, görünüşleri, kaynağı, yöneldiği ilişkiler farklıdır. Bu bakımdan hukuk kuralları, kaynağına göre, büründüğü biçime göre, hangi hiyerarşik güçte olduğuna göre yöneldiği ilişkinin bir özel hukuk ya da kamu hukuku ilişkisi olmasına göre çeşitlere ayrılır. Bunlar:

Kişilerin aralarındaki ilişkilerde iradelerinin göz önünde tutulup tutulmayacağına göre hukuk kuralları.

- Emredici Hukuk Kuralları
- Yedek Hukuk Kuralları
- Tanımlayıcı Hukuk Kuralları

Bir organ ya da kişi tarafından konulmuş olup olmadıklarına göre hukuk kuralları.

- Yazılı Hukuk Kuralları
- Yazılı Olmayan Hukuk Kuralları
- Yargıcın Yarattığı Hukuk Kuralları (Zevkliler, 1992: 14-20).

IV. TOPLUMSAL YAŞAMI DÜZENLEYEN ÖTEKİ DÜZEN KURALLARI

Toplumsal yaşamı düzenleme amacını taşıyan kurallar yalnızca hukuk kuralları değildir. Hukuk kuralları yanında başka bir takım kurallar da toplumsal yaşam içinde, kişilerin davranış ve ilişkilerini düzenleme işlevine sahiptir. Fakat bunlar toplumsal kuralları düzenlemekle birlikte hukuk kurallarının sahip olduğu niteliklere, özellikle yaptırım niteliğine sahip değildirler(Zevkliler, 1992: 21).

A.Görgü Kuralları

Toplumsal yaşamı düzenleyen öyle bazı kurallar vardır ki, bunlar kişilerin toplum içinde birbirleriyle karşılaştıkları ya da belli bir faaliyete katıldıkları zaman nasıl davranmaları gerektiğini gösterir. Bu kurallar genellikle konuşma, oturma, giyinme, yeme, içme, selam verme gibi günlük yaşam davranışlarını ya da ziyafet, düğün, tören gibi olaylarda nasıl davranılacağını düzenler(Zevkliler, 1992: 26). Görgü kuralları, insanların belirli olaylar ve

durumlarda belirli bir yönde davranmaları ve bunun uzunca bir süre aynı biçimde tekrarlanması sonucunda oluşurlar(Anayurt, 2002: 30).

Örneğin bir spor karşılaşmasında misafir takımın oyuncularıyla selamlaşmayan bir sporcu, kazanan takımı tebrik etmeyen taraftarlar, antrenörler ve idareciler, ahlak kurallarına aykırı bir davranış içinde değildir ama görgü kurallarına aykırı davranmaktadırlar.

B. Ahlak Kuralları

Ahlak, bir toplumda oluşan İYİLİK ve KÖTÜLÜK hakkındaki değer yargılarına göre, yapmak yada yapmamak ödevini yükleyen kurallar bütünüdür. Ahlak kuralları kişinin kendine ve öteki kişilere karşı olan ödevlerini düzenleyen öyle birtakım manevi kurallardır ki bunlara uyulması Devlet zoruyla sağlanamaz, fakat bunlara uyulmamasının da bir yaptırımı vardır. Ne var ki bu yaptırım, maddi zorlama özelliğine sahip bulunmayıp, kişinin kendiliğinden manevi acı, vicdan azabı duyması ya da toplum içinde kınanması ve dolayısıyla manevi bir acı duyması biçiminde karşımıza çıkar(Zevkliler, 1992: 24).

Toplumsal yaşamı, bu yaşam içinde kişilerin davranış ve ilişkilerini düzenleyen bir diğer kural çeşidi de ahlak kuralları, hukuk kurallarından farklılıklar gösterir. Fakat bazı yönlerden ahlak kuralları ile hukuk kuralları arasında büyük yakınlıklar vardır. Aslında hukuk kurallarının çoğunun temelinde ahlak anlayışı vardır. Örneğin başkasının canına ve malına zarar vermemeyi emreden hukuk kuralları temelde ahlaka dayanmaktadır. Ahlaka aykırı biçimde yapılan hukuki işlem ve davranışları geçersiz sayan ya da yaptırımlara bağlayan hukuk kuralları da ahlak temeline dayanır(Zevkliler, 1992: 23).

Spor ortamından örnek verilirse, rakip takım sporcularına, teknik heyetine, yöneticilerine, taraftarlarına küfür eden, saldıran, fiziki ve psikolojik şiddet gösteren, onları yaralayan, can ve mal güvenliklerine zarar veren, şike yapan sporcu, taraftar ve yöneticiler ahlaki temellerde oluşmuş hukuk kuralları ile cezalandırılırlar.

Ahlak insanın, “doğru ve yanlış, olumlu ve olumsuz umursamazlık, vicdan ve nihayet iyi ve kötü olarak nitelendirilen davranışlarıyla ilgilidir. Etik ise, “ahlak felsefesi”dir. Ahlak, insan ilişkilerinin toplumsal yaşama yansımaları ve davranışların düşünsel bütünü ile ilgilidir.

İş ahlakı kavramı da, son yıllarda geniş ölçüde araştırılan konulardan birisi haline gelmiştir. İş ahlakı, uygulamalı bir ahlak bilgisidir ve iş hayatında karşılaşılan tüm ahlaki sorunları inceler. İş ahlakı (business ethics) çalışma ahlakından (work ethic) daha geniş bir kavramdır ve çalışma ahlakını da içerir. Sosyal sorumluluk kavramı ile çok yakından ilişkili olan iş ahlakı, iş dünyasında hüküm süren doğru ve yanlış davranışlar olarak da tanımlanabilir (Güney, 2006:138)

Ahlaki liderlik, çok sayıda farklı unsurdan oluşan oldukça belirsiz ve karmaşık bir yapıdır. Bu anlamda, birey olarak lider-yöneticinin iş ahlakı anlayışı ile örgütün kabul ettiği ahlak düzeyleri arasında farklılıklar olabileceği

gerçeğini göz ardı etmemek gerektiğini vurgulamak yerinde olacaktır (Güney, 2006:139). Robert Greenleaf 1970 yılında “hizmet-edici liderlik” (servant leadership) kavramını ortaya atmıştır. Greenleaf’a göre liderin temel sorumluluğu astlara hizmet etmektir ve bu kavram ahlaki liderliğin temelini oluşturmaktadır. Buradaki “hizmet etme” kavramından anlaşılması gereken, astların geliştirilmesi, savunulması ve yetki ile güçlendirilmeleridir. Hizmet eden bir lider astlarının ihtiyaçlarına duyarlı olmalı ve daha sağlıklı, daha mahir ve sorumluluk almaya daha fazla istekli hale gelebilmeleri için onlara yardımcı olmalıdır. Bu tür bir lider, organizasyonun finansal çıkarına uygun olmasa bile, iyiyi ve doğruluğu temsil etmeli ve gerektiğinde sosyal anlamdaki adaletsizliklere ve eşitsizliklere karşı gelebilmelidir(Güney, 2006:141).

Ahlaki uygulama ve anlayışlar sadece yönetim ya da işletmecilik disiplini için değil, tıp, spor, basın, eğitim gibi örneklendirilebilecek alanlar için de büyük önem taşımaktadır. Günümüz işletmeleri ancak ahlaki yönetim anlayışını benimsemiş lider-yöneticilerin önderliğinde ve sosyal sorumluluk bilinci ile kar sağlama ve yaşamı sürekli kılma amaçlarına ulaşabilecektir.

Bir organizasyonda ahlaki uygulamaların gerçekleştirilmesinde bütün çalışanların ve farklı yönetsel düzeylerdeki liderlerin rolü olmakla birlikte, üst düzey yönetimin etkisi tartışılmazdır. Gerçekte üst düzey yöneticilerin davranışları ahlaki karar verme sürecini etkileyen önemli bir faktördür. Üst kademe yönetimin görmezden geldiği gayri-ahlaki uygulamalar daha alt düzeydeki yönetsel pozisyonlardaki yöneticiler tarafından kolaylıkla gerçekleştirilebilecektir. Örneğin çalışanlara, her ne pahasına olursa olsun sonuçlara ulaşılması gerektiğini söyleyen, işler kötü gittiğinde arayış içine girebilen üst düzey yöneticiler, bilerek ya da bilmeyerek, astlarının ahlak-dışı uygulamalar gerçekleştirmesine yol açabilirler(Güney, 2006:145).

C.Hukuk Kuralları ve Ahlak Kuralları İlişkisi

Hukuk kuralları ile ahlak kuralları arasında hem benzerlikler hem de farklılıklar bulunmaktadır.

Farklar

- Ahlak kuralları, bireyin hem kendine hem de diğer bireylere karşı ödev ve sorumluluklarını düzenler. Yani hem içe, hem de dışa dönüktür. Oysa hukuk kuralları yalnızca dışa dönüktür. *Örneğin; bir kimsenin rakip takım taraftarları hakkında bir kötülük düşünmesi, iç dünyasında kaldığı sürece bireysel ahlaka aykırılık teşkil eder, oysa hukuka aykırılık taşımadığı açıktır.*
- Ahlak kuralları bireylere yetki sağlamaz. Oysa hukuk kuralları bireylere hak ve yetkiler sağlar.
- Hukuk kuralları genellikle yazılı olarak saptanmış olmasına karşın ahlak kuralları kesinkes belirlenmemiş ve sistematik olarak değerlendirilmemiştir.
- Hukuk kurallarına uymamanın yaptırımı maddidir. Oysa ahlak kurallarına uymamanın yaptırımı manevidir(Anayurt, 2002: 35).

Örneğin; rakip takımın kalecisinin sakatlandığını gördüğü halde kaleye şut çekip gol atan bir futbolcu için herhangi bir yaptırım yoktur. Ama daha sonra vicdanen yaptığının doğru olup olmadığı konusunda kendisini yargılayacaktır.

- Ahlak kurallarını toplumun değer yargıları doğrurur. Hukuk kuralları ise, kural koyma yetkisine sahip kişi, makam ve organlarca korunur(Zevkliler, 1992: 25). *Örneğin; rakip takım sporcusuna karşı ırkçı tavır ve davranışlarda bulunmak(özellikle Afrika kökenli olan), toplumun değer yargılarına aykırıdır. Böyle davranan bir sporcuyu engellemek için ilgili ülkenin yasa koyucuları tarafından yasalar ve uluslararası spor federasyonlarının hukuk kurulları tarafından disiplin yönetmelikleri eliyle hukuki kurallar oluşturulur.*

Benzerlikler

Hukuk kuralları ile ahlak kuralları bazı durumlarda kesişirler. Ahlak kuralı, birçok durumda hukuk düzeni tarafından da benimsenir. Örneğin hırsızlık ahlaken kötü olarak değerlendirilen bir davranıştır. Aynı zamanda bu davranış bir hukuk kuralı haline dönüştürülmüş ve suç sayılmıştır. Bazı durumlarda da hukuk kuralı ile, ahlak kuralına gönderme yapılarak ahlak kuralı hukuk düzenine sokulmaktadır. Örneğin, konusu ahlaka aykırı olan bir sözleşme hukuksal bakımdan geçersizlik yaptırımına bağlanmıştır. Böyle bir sözleşmeye dayanarak ilgililer hak iddiasında bulunamazlar(Anayurt, 2002: 36).*Örneğin; sporda şike bir ahlak sorunu olduğundan, sporun yapılış amacına aykırı olarak, rakip karşısında pasif kalınarak başarısız olunması amaçlandığından, herkes tarafından şikenin hukuka aykırı olduğu ve şike yapan tarafların cezalandırılması gerektiği kabul edilmektedir(Petek,2006:47). Nitekim Türkiye Futbol Federasyonu Disiplin Talimatnamesi'nin 34. maddesinde bu durum suç sayılmış ve yaptırımların neler olacağı belirtilmiştir.*

V. SPOR HUKUKU

Hukuk, toplumun diğer bütün alanlarında uygulandığı gibi benzer şekilde sporda da uygulanmaktadır. Diğer iş alanlarında olduğu gibi sporda da ticaret hukukunun alanı şirketler hukuku, sözleşmeler hukuku, Ticari Uygulamalar Yasası (Trade Practices Act) ve iş hukuku alanlarından oluşan karmaşık bir yapıdır(Healey, 2006).

Spor yapan, spora ilgi duyan herkes, spor ile hukuk arasındaki ilişkiyi hemen fark eder; zira her sportif faaliyetin bir teşkilatı, her yarışmanın bir kuralları vardır ve bunlar o sportif dalın var olmasını sağlarlar. Spor ile hukuk arasındaki etkileşim o kadar yoğundur ki günümüzde örneğin Fransa'da medya bu konuya yazılı basında özel sayılar, görselde ise programlar ayırmaktadır. Spor hukuku üzerine süreli yayınlara İtalya 1949'da, Fransa 1987'de, İspanya ise 1993'te başlamıştır. Spor hukuku üzerine ilk bilimsel toplantılar ise 1988'de

Maastricht, 1990'da Monako, 1991' de Moskova,, 1992' de Barselona olarak belirtilebilir. Bu toplantılar gittikçe artan bir sıklık ve çeşitlilikte devam etmektedir. Örneğin 1999'da Tahran'da, 2000' de Kahire' de spor hukuku üzerine uluslar arası bilimsel toplantılar düzenlenmiştir.

Ancak bağımsız bir "Spor Hukuku" kavramı bu özel yayın ve toplantılardan daha objedir. Polonyalı hukukçu L. Petrazycki 20. yüzyılın başında spor hukukunun bağımsız bir hukuk disiplini olduğu savını ilk kez ortaya atmıştır(Erkiner, 2002: 242). Tarihsel süreç içerisinde birçok bilimsel çalışmaya konu olan spor hukuku, klasik olarak dört etkenden etkilenmektedir. Bunlar:

- Yatay olarak, **Kamu Hukuku ve Özel Hukuk**
- Dikey olarak, **Ulusal Hukuk ve Uluslararası Hukuk**

Bu ayrımlar neyin devlet yetkisinde, neyin sadece spor teşkilatının erkinde olduğunu belirtmeyi sağlamaktadır. Devletler üstü ayırım yakın zamana kadar kamu ve özel hukuk açısından çok önemli görülmemektedir; zira uluslar arası kuralların hemen hepsi sadece uluslar arası federasyonlarca düzenlenmekte(özel hukuk) ve sadece Avrupa Konseyi devletler üstü kuruluş olarak konuya taraf olmaktaydı; ancak Bosman kararı bu tabloyu önemli şekilde değiştirdi ve Avrupa Birliği de yeni devletler üstü aktör olarak(kamu hukuku) sahneye çıktı.

Spor Hukuku;

- Bireyin spor yapma ve faaliyetlere özgürce katılma hakkını,
- Sportif faaliyet ve ilişkilerin sosyal güvenlik ve iş hukuku boyutunu,
- Profesyonel spor aktörlerinin hak ve ilişki düzenlemesini, sporda şiddet, doping, ceza ve disiplin hukuku kapsamına giren eylemler gibi olumsuz davranışların önlenmesini,
- Sporda adalet ve barışın sağlanmasına yönelik her türlü önlem ve kurumu,
- Uluslar arası spor yarışmalarının yapılabilmesi için gerekli kişi, kurum, kuruluş ve devletler düzeyinde kuralları ve bunlar arasındaki ilişkileri içerir.

Spor kuralları aktiviteyi yaratan, yarışmacıların bütün kurallara tamamen uymak zorunda oldukları kurallardır. Futbolun kurucu kuralları nasıl gol atılacağı ve kazanılacağına tanımlanmıştır. Jimnastik ve dalma sporlarında olduğu gibi belirli ve hatasız hareket kalıpları ve belli sıraya göre yapılması istenen zorunlu hareketlerden nasıl puan kazanılacağı tanımlanır(Loland,2007:80). Kurallar, oyunun dürüst ve adil biçimde oynanarak kazanılacağına herkes tarafından anlaşılmasını sağlar(Healey, 2006). Sporda, kurallara uygun olmayan davranışlar hakemler aracılığıyla cezalandırılır, ancak spor hukuku, aynı zamanda sporun yapıldığı zamanki meydana gelen anlaşmazlıklara da çözüm arayan bir disiplindir. Her ne kadar sporun yapılışı esnasında uyulması gereken kurallar ve yaptırımları belirlenmişse de, hukuk çerçevesinde bu yaptırımların artırılması (örneğin doping, şike) sağlanabilir.

A. Uluslararası Spor Tahkim Mahkemesi (ICAS)

Spor hukuk düzeninin zirvesi "Olimpik Anlaşma"dır. Daha alt düzenleme uluslar arası federasyonların yetki alanındadır ve her sporun teknik kurallarını belirler. Şu anda dünyada spor hukuku konusunda en yetkili organ Uluslar arası Olimpiyat Komitesi'nin öncülüğünde kurulmuş olan **Uluslararası Spor Tahkim Mahkemesi (The International Council of Arbitration for Sport - ICAS)** dir. ICAS'ın bünyesinde spor hukuku ve anlaşmazlıkları konusunda çalışan 20 üst düzey yargıç üye bulunur. ICAS mali ve yönetsel olarak özerk bir yapıya sahiptir. **Spor Tahkim Mahkemesi (The Court of Arbitration for Sport - CAS)** ICAS'ın alt birimidir ve iki bölümden oluşur. Bunlar, sıradan, olağan anlaşmazlıkların çözümü için kullanılan Ordinary Arbitration Division (OAD) ve yüksek yargıya başvuru, temyiz davalarına bakan Appeals Arbitration Division(AAD) bölümleridir(www.sportslawnews.com).

Merkezi İsviçre'nin Lozan kentinde bulunan CAS'ın diğer iki bürosu Sidney, ve New York' dadır. Resmi dil olarak Fransızca ve İngilizce'nin kullanıldığı bir organ olan CAS, ilk kez 1996 Atlanta Olimpiyatları'nda, Atlanta'da iki başkan yardımcısı ve on iki yargıç ile anlaşmazlıkları 24 saatte çözme yetkisi verilmiş bir komite kurmuş ve böylelikle olimpiyatlar süresince yaşanan anlaşmazlıklara (atletlerin, resmi kuruluşların, antrenörlerin ve federasyonların anlaşmazlıkları) çözüm bulmuştur. Bu olimpiyatlarda toplam altı anlaşmazlığa çözüm bulunmuştur. 1998 yılında ICAS tarafından görevlendirilen aynı zamanda Nagano Kış Olimpiyatlarında ve İngiliz Uluslar Topluluğu Oyunlarında iki ayrı CAS bürosu görev yapmıştır(www.tas-cas.org).

Dünyada, 1991 yılında Uluslararası Binicilik Federasyonu' nun konusundaki uyuşmazlıkları çözmek için yetkin kıldığı, 2000 yılında 33 olimpik uluslararası federasyon ve 10 olimpik olmayan spor federasyonunun, 2003 yılında Uluslararası Futbol Federasyonu(FIFA) ve Uluslararası Atletizm Federasyonu (IAAF)'nun yetkili olarak tanıdığı hukuksal bir kurum olan **Uluslararası Spor Tahkim Mahkemesi (ICAS)**, bu konuda içtihat oluşturmakta, kurallar koymakta ve hüküm vermektedir. CAS'ın bütün yasal boşlukları doldurduğu söylenemese de spor hukuku konusundaki en yetkin kurum olduğu inkar edilemez.

CAS uluslar arası spora hizmet veren ve sporla ilgili bütün anlaşmazlıkları kısa zamanda çözmeye yetkili, yetkin ve bağımsız bir yargı kurumudur. Yılda 200 kadar davaya bakan CAS'da 87 ülkeden yaklaşık 300 (1 Türk) yansız, hukukçu hakem bulunmaktadır. Davalara bakılabilmesi için taraflar arasında yazılı bir sözleşme bulunması gerekir(www.tas-cas.org).

Ülkemizde spor hukuku üzerine uzmanlaşmış bir mahkeme bulunmamaktadır. Bu konuda ülkemizde eğitim almış, hakim, savcı, avukat bile yoktur. Aslında spor ortamında meydana gelen olaylarla ilgili sadece **Profesyonel Futbol Disiplin Talimatnamesi**, 4.11.2004 tarih ve 5253 sayılı **Yeni Dernekler Yasası**, 28.4.2004 tarih ve 5149 sayılı “**Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun**” ile düzenleme yapılmıştır. Bu talimatname ve kanunların yetersiz olduğu durumlarda mevcut yasalar çerçevesinde kararlar verilmektedir. Elbette, spor ortamına özel konuların çoğunun çözülmesi günden güne daha da zorlaşmıştır.

VI. KÜLTÜR KAVRAMI

İnsanbilim çevreleri, yaklaşık yüzyıldan bu yana, İngiliz Tylor'ın (1971) aşağıdaki tanımını büyük ölçüde benimsemiştir: Kültür ya da uygarlık, toplumun üyesi olarak, insan türünün öğrendiği, edindiği, bilgi, sanat, gelenek-görenek, ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bütündür. Bu tanım, kültür kuramının ana savını (görüşünü) dile getirmektedir.

Kültür, öğrenilen, dilde saklanıp korunan, eğitimle yeni kuşaklara aktarılıp aşılana bir muhtevadır. Tylor'ın bu tanımı, kültür kuramı ve bilimiyle uğraşanlara yol ve yön göstermiştir.

Bu tanımdan çıkan anlamları, insanbilimci Murdock (1940'lar), birkaç alt başlık altında toplayıp açıklamaya çalışmıştır:

- Kültür, içgüdüsel ya da kalıtsal değil, her bireyin doğduktan sonra, yaşayarak kazandığı, öğrendiği bilgi, davranış ve alışkanlıklardır. Mademki öğrenilir, eğitimin kurallarına, yasalarına ve ilkelerine uygun olmak zorundadır.
- Bütün canlılar, yaşadıkları sürece, varlıklarını sürdürecektir, kendilerini tehlikelerden koruyacak bazı beceriler kazanırlar. Ancak insan öğrendiklerini yavrusuna aktarabilen tek canlıdır. Onun bu alandaki biricikliği kuşkusuz dil öğrenme yeteneğinden gelir. Bu anlamda, ilk yaradılışa kadar uzanan kültürün, tarihi ve sürekli bir varlık alanı olduğu söylenir.
- Kültürün öğrettikleri yalnız, zaman boyutunda sürekli değil, fakat aynı zamanda, toplumsal, yani mekana görelidir. Toplumdan topluma değişir. Bir toplumun sahip olduğu, yarattığı, paylaştığı tüm alışkanlıklar, o toplumun kültürüdür. Bu anlamda, toplumun aile, mahalle, köy, kasaba gibi alt birimlerinin sahip olduğu farklı kültür birikimlerine toplumun alt kültürleri denebilir. Kültür toplumsal olduğuna göre, geleceği (kaderi) topluma bağlıdır.
- Kültür her ne kadar, ideal kural, davranış ve değerlerden oluşursa da, bireysel tutum ve davranışlar, büyük ölçüde ideallerden ayrılır. Başka bir deyişle, her kültür bütünü, ideal ve gerçek adını verebileceğimiz bir kültür ikileminden oluşur. İdeal ile gerçek ara sıra birbirine yaklaşırsa, üst üste gelse de, çoğu zaman birbirinden uzaktır.

Öyleyse insan davranışlarının büyük bölümü kültürel (öğrenilmiş) olsa bile ideal olmayabilir. İnsan veya siyasal bilimcinin bu iki tür davranıştan birine ağırlık vermesi, ideal ile gerçek ikilemini karşı karşıya getirebilir.

- Kültür, biyolojik (yaşamsal) ve onlardan doğan toplumsal ihtiyaçları karşılayıcı, yani işlevseldir. Kültürel kurumlar ve ilkeler; başarısı denenmiş çözüm yollarıdır. Doyum (tatmin), alışkanlıkları destekler ve pekiştirir; doyumsuzluk ise değişim ve boşluklara yol açar. Süreklilik, doyumun, doyumsuzluktan biraz daha fazla oluşuna bağlanabilir. Madem ki, biyolojik ihtiyaçlar evrenseldir, bunlara cevap veren kurum ve değerlerin yani kültürlerin belli ölçülerde benzer olması kaçınılmazdır.

- Hemen her kültürün öğeleri, uyum ve doyum sürecinin sonucu olarak bütünleşmek, ya da öyle görünmek eğilimindedir. Ancak kimi işlevcilerin ileri sürdüğü gibi, kültürün tam anlamıyla bir bütün ya da bütünleşmiş sistem olduğunu söylemek güçtür. Tarihi ve çevresel etkenlere ve çelişkilere açık olan kültürler tam bir bütünlük kazanamazlar. Kazanır gibi olurken, iç-dış güçler dinamiği, dengeyi ve bütünleşme sürecini alt üst eder. Bütünlük bir idealdir. Bütünleşme yerini hemen ayırmaya, çatışmaya bırakır.

- Kültürün bir bütün ya da sistem olduğu sık sık yenilenir. Ancak, sistemi tanımlamak zor olduğu gibi, kültürün belki de tam bir sistem olmadığını savunmak daha kolaydır. Kültür varlığı tümüyle maddi veya gözlemlenebilir bir olgu veya nesnel bir varlık değildir. Öyleyse, kültür kavramı, hayatla ilgili soyut bir kavramdır. Bu kavram bir coğrafya haritası gibidir. Yeryüzü öğelerini ve engebelerini simgeleyen harita nasıl bir soyutlama ise kültür kavramı da aynen bir soyutlamadır. Kültürel kurum, kavram ve süreçler gerçekliğin adları ve soyutlamalarıdır(Güvenç, 2004: 58-60).

A. Süreçler: Kültürleme, Kültürlenme, Kültürleşme Kültürleme

Kültürleme, toplumların kendisini oluşturan bireylere belli bir kültürü aktarma, kazandırma, toplumun istediği insanı eğitip yaratma ve onu denetim altında tutarak, kültürel birlik ve beraberliği sağlama, bu yolla da toplumsal barış ve huzuru sağlama sürecidir. Kuralları bilinen bir oyun oynanabilir ancak. Bireyler de hayat oyununda oynayacakları oyunun kurallarını, rollerini öğrensinler ki oyun düzenli oynansın. Toplumbilimciler buna sosyalizasyon (toplumsallaştırma), eğitimciler ise, eğitim süreci diyorlar(Güvenç, 2004: 100). Toplumsallaşma araçlarından biri olarak spor ve spor eğitiminin temelinde de barış, dostluk, eşitlik, adaletli olma, erdemli olma, ahlaklı olma, kurallara uyma gibi kültürleme çabaları mevcuttur.

Daha önce değinildiği gibi, kültürleme süreci bireye hayatı boyunca kolay kolay değiştiremeyeceği bir kişilik yapısı (şahsiyet) kazandırır. Kişilik adı verilen yapı, özdeyişlere göre, canın altındaki huydur. Toplum ve kültür değişir

gider; insanı kişilik adı verilen kaderi'yle baş başa bırakır. Değişmediği ve değişmeyeceği söylenen kader (yazgı, alın yazısı), çağımızın bilimine ve Alman atasözüne göre, kişilik yapısından başka bir şey değildir. Kişilik yapısı ise, Erich Fromm'a göre, davranışlarımızın gerisindeki biyo-psikolojik (nörolojik/sinirsel) örgütlenmedir; toplumsal etkilerle insan genetiğinin (genlerinin) kişiye özgü bileşkesidir. Toplumlar, kültürleme süreciyle bu bileşkeleri birbiriyle uyumlu hale getirmeye, öylece tutmaya çalışırlar; fakat bireysel farkları tümüyle ortadan kaldıramazlar(Güvenç, 2004: 101).

Kültürlenme (Culturation), kültürel süreçlerin en az bilinen ve tartışılanı, belki de, kültürlenmedir. Kültürleme okulöncesinde, ailede başlayıp okul dönemi sonunda hızını alırken, kültürlenme, değişik aile, eğitim, okul, meslek, bölge (alt kültür) çevrelerinden kalkıp belli yer ve zamanlarda bir araya gelen, birbirini etkileyen akran grupları arasındaki kültür etkileşimidir.

Kültürleme, varolanı iletirken, kültürlenme, yepyeni kültür nüvelerinde yeni filizleri yaratır ve besler. Bir bölümü zaman aşınmasına dayanamayıp dağılırken, güçlü ve dayanıklı olanları yeni kültür kalıplarını oluşturur. Kültür değişmelerinin odağı olur. En çarpıcı örnekleri, yeni yerleşmelerde, toplu konutlarda, yeni endüstri ve iş yerlerinde, yeni eğitim kurumlarında, gençlik hareketlerinde, siyasal partilerde, sanat akımlarında görülen kültürlenme, kültürel değişim sürecinin ana kaynağıdır. Bugün, çoğunluğa aykırı gibi görünen akım, yarınki egemen kültürün tohumu olabilir(Güvenç, 2004: 103).

Kültürleşme (Acculturation), en çok konuşulup tartışılan fakat belki de en az anlaşılan kültür sürecidir. Batı kökenli kültürleşme sözcüğünün, tek C ile yazılan (aculturation) türünün yozlaşma (kültür yitirme) anlamıyla karıştırılması, kavram açıklamasını büsbütün güçleştirmektedir.

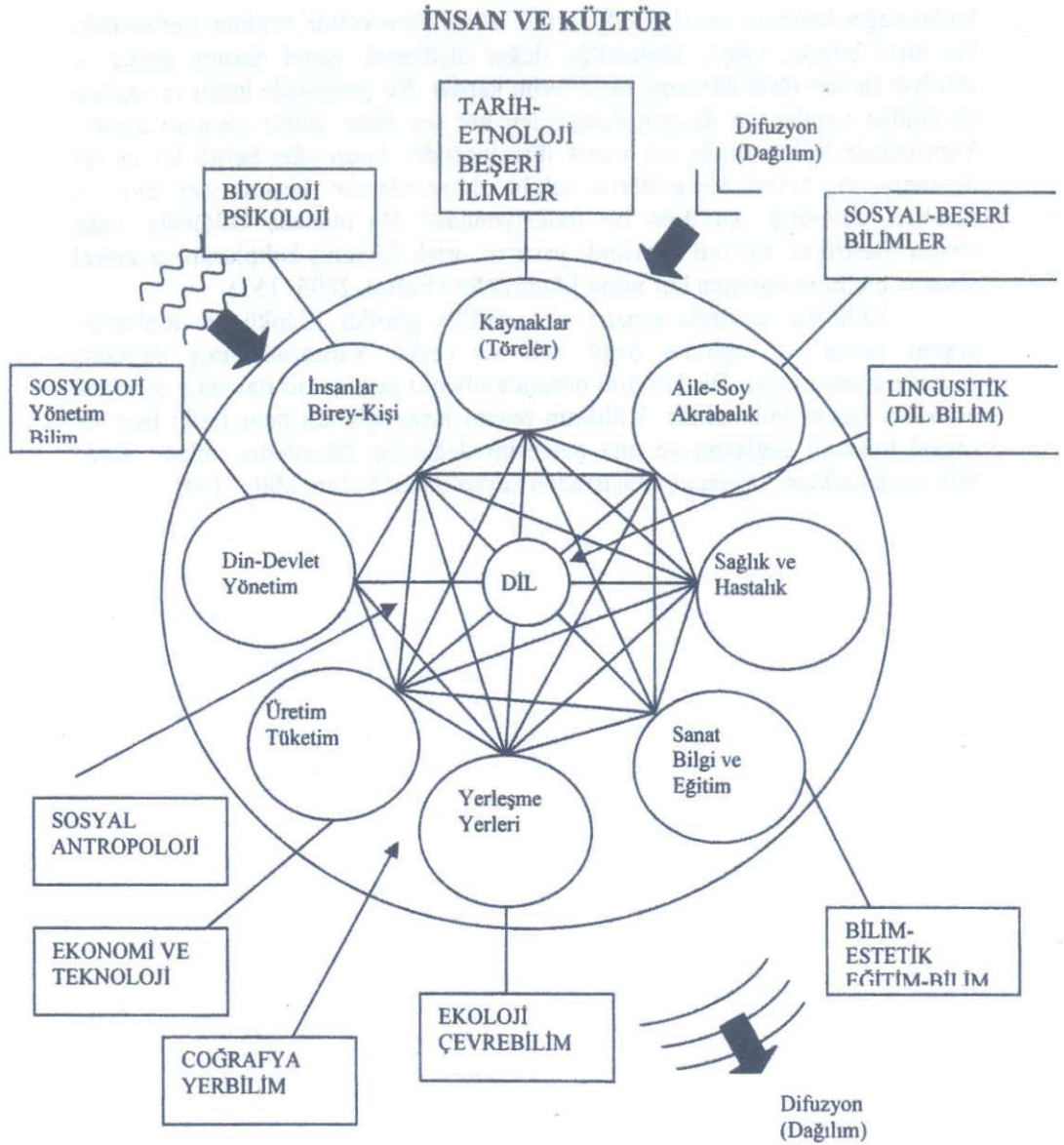
Acculturation (kültürleşme) bir kültür zenginleşmesi iken, aculturation (kültürsüzleşme) tam bir yozlaşmadır. Burada sözü edilen kültürleşme, doğru ve olumlu anlamdaki süreçtir. Irkların saflığı gibi saf kültürlerin saflığı, saf kalması tezini savunan kimi tutucular, bazen bilinçli olarak, doğruyu yanlış anlayarak, kültürleşmeye cephe alırlar. Aslında yeryüzündeki bütün çağdaş kültürler, kültürleşme sürecinin ürünüdürler(Güvenç, 2004: 103).

Kültürleşme sürecinde, iki ya da daha çok kültür, karşılıklı etkileşim sonu değişime uğrar ve yeni sentezler, dinamik bileşkeler yaratırlar. Bu anlamda kültürleşme, toplumun kendi içinde gerçekleşen kültürlenme sürecinin dış dünyaya, yabancı dil ve kültürlerle açılmasıdır. Kültürleşmede, kültürlerin veya o kültürleri yaşayan bireylerin ve grupların doğrudan etkileşime girmeleri şart değildir. Yazılı basın, Radyo, TV yayınları, sinema, sanat ve moda akımlarının da uzun vadede, birbiriyle yüz yüze gelmeden kültürleşmeleri mümkündür. Çağımızda sözü edilen Globalleşme (globalization/küreselleşme) budur. İletişim teknolojisinin eki devrimin yol açtığı bilişim devrimi ve bilgi toplumu, temelde, teknolojiyle hızlandırılmış, bir kültürleşme devrimidir(Güvenç, 2004: 104).

Sosyolojiye göre kültür, insanların doğuştan ölüncüye kadar öğrenmiş oldukları, kaynağı insan ve toplum olan, ayrıca toplumda ortaklaşa paylaşılan

bütün değer kalıpları ve alışkanlıklarıdır. Buna göre kültür, toplum içerisindeki her türlü bilgiyi, ilgiyi, alışkanlığı, değer ölçülerini, genel durum, görüş ve zihniyet ile her türlü davranış biçimlerini kapsar. Bu çerçevede insan ve toplum tarafından yapılan ya da gerçekleştirilen her şey birer kültür elemanı sayılır. Yeryüzünde kültür sahibi tek varlık türü insandır. İnsan eğer belirli bir tarzda davranıyorsa, belirli bir kültürün sahibi olmasındandır. İnsanın her tavır ve hareketi, davranışı, kültürün bir fonksiyonudur. Bu manada kültürsüz insan yoktur. Belirli bir toplum içerisinde yaşayıp, ortak davranış kalıplarını ve sosyal yaşama biçimini öğrenen her insan kültürlüdür (Yetim, 2005: 153).

Kültürler arasında sonsuz bir çeşitlilik görülür. Çünkü her toplumun yaşam biçimi o topluma özgü çok ve çeşitli kurumsallaşmış davranış biçimlerinden oluşur. Bir kültürel ortamda olumlu sayılan bir davranış ötekinde normlara aykırı bulunabilir. Kültürün önemi insanoğlunun hem fiziki hem de sosyal hayatını sağlayan ve ona çevresini değiştirip denetleme imkanı veren bilgi ve teknikleri kapsamış olmasından kaynaklanır(Yetim, 2005: 154).



ŞEKİL 1. Kültür Kavramı: Ana Öğeler ve Kültür "Harita"sı
(Güvenç,1970,107)

Kültür değişmesi bir uyum göstergesidir; kültürler zaman içerisinde çevreye uyum sağlarlar. Koşullar değiştikçe yeni gereksinimler ortaya çıkar. Bunları karşılamak için yeni sorunları çözecek deneme, düzenleme ve düzeltmeler yapılır. Duruma göre yeni kurum ve kuruluşlar gerçekleştirilir. Cumhuriyet dönemimize kuruluşundan bu yana, bu gözle bakacak olursak

Cumhuriyet yönetimiyle birlikte Atatürk devrimleri adını verdiğimiz tüm yeni kuruluşlar, kurumlar, düzenleme ve düzeltmeler toplumsal nitelikli devrimci bir Batılılaşma ve çağdaşlaştırma eylemidir (Tosun, 2005:139,140).

Atatürk, milli kültürümüzde kendimize ait özel çizgilerin silinmemesi gerektiğini vurgulamış, kendi benliğimizden fedakârlık yapmaktan ve körü körüne taklitçiliğe saptırmaktan kaçınmamızı öğütlemiştir. Atatürk, 1921 yılında Bursa'da topladığı Milli Eğitim Kongresinde, eğitim programı üzerine yaptığı bir konuşmada, "eski devrin hurafelerinden, bize özgü vasıflarımızla hiç de münasebeti olmayan yabancı fikirlerden, Doğu'dan ve Batı'dan gelebilecek tüm etkilerden tamamen uzak, milli ve tarihi seciyemizle uyumlu bir kültür kastediyorum. Çünkü milli dehamızın tam bir şekilde gelişmesi ancak böyle bir kültür ile sağlanabilir. Herhangi bir ecnebi kültürü, şimdiye kadar takip olunan yabancı kültürlerin zararlı neticelerini tekrar ettirebilir. (Dönmez, 1998: 90).

VII. KÜLTÜR VE SPOR İLİŞKİSİ

Kültür, insanların yarattığı değer sisteminin, ahlak sanat, sembol, inanç, gelenek ve göreneklerin karışımıdır. İnsan istek ve davranışlarını belirleyen en temel faktörlerden biri kültürdür. Belirli bir kültürde yaşayan çocuk, ailesiyle ve toplumun diğer kurumlarıyla sürekli etkileşim sonucu belirli değerler, tercihler ve algılamalar geliştirir. Örneğin başarı, yarışma, pratiklik, konfor, özgürlük, bireysellik, vatanseverlik, yardımseverlik, **sportmenlik** v.b. A.B.D. gibi gelişmiş toplumlarda, spor günlük yaşamın bir parçası haline geldiği halde, Türkiye gibi ülkelerde altyapı ve eğitim yetersizliği, spor politikası olmaması nedeniyle kitlelere ulaşamamıştır. Firmaların spor sahaları açmaları, spor okulu kurmaları, (Efes Pilsen, Tuborg, Beşiktaş, Galatasaray, Bucaspor vb.) spor takımları oluşturmaları ve spor ayakkabıları ve giysileri endüstrinin gelişimini aktif spora olan ilgiyi kültürel bir olguya çevirmektedir(Tek, 1999:198). Spor ekipmanları, sadece kültür, toplum, spor ve teknolojinin gelişimindeki büyük farklılığın bir kanıtı değil, aynı zamanda bu olguların birbirlerini etkilemesinin bir ürünü olarak kendini göstermektedir(Pfister, 2001: 73).

Dinsel, ırksal, ulusal (azınlık), yöresel(coğrafi) vb. ortak özellikler taşıyan gruplar **Alt Kültürleri** oluşturur. Bu değişik alt kültürler, örneğin, Türkiye'de, İstanbul'da Kemer Country'de ev almak, Bizimtepe' ye üye olmak, 1907' Fenerbahçeliler Derneğine girmek, vb. gibi değişik kimlikler talep eden mikrososyallik davranışları sergilemektedirler. Belirli geleneksel (güçlerini ve sürekliliklerini gelenekten alan Masonlar, Lionslar, Rotaryenler, vb. gibi organik cemaatler), kurumsal (**Galatasaraylılık, Robert Kolejlilik, Mülkiyelilik, ODTÜ'lüler vb.** gibi modern, homojen, dağılmaz gruplar), post-modern (Lemancılar, rockerlar, yuppieler, magandalar vb. gibi homojen olmayan, her an dağılılabılır, dış görünümün önemli olduğu, mekan içinde oluşabilen ve mekan dışında çözülebilen gruplar), cemaatler, kabileler oluşturmak ve/veya bunların üyesi olmak tipik özellikleridir(Tek, 1999:200).

İnsanlar buldukları ülkenin, şehrin kültürüne ayak uydurmak mecburiyetindedir. Şehir kültürüne ayak uydurmak sosyalleşmeyi gerekli kılıyorsa, o zaman sporun, kişiler için karşı konulmaz bir kültürel ayarlayıcı ve farklı insanlar arasındaki eşitlik inancının sarsılmaz bir yapısı olduğu görülmektedir. Spor, hemen hemen somut bir biçimde bir şehrin veya bölgenin, fark edilirliliğini ve kimliğini kültürün diğer formlarına göre daha çok ortaya koyar. Şehir yaşamına ortak olan insanlar şehirdeki yapılara ve yerlere karşı güçlü bir bağlılık duygusuna sahiptir. Futbol stadyumları bu rolün yerine getirilmesinde çok önemli bir rol oynayabilir. İnsanlar şehirlerine bağlılık duygularını arttıran bu stadyumlarda hem spor ortamında bulunmak hem de yapılan etkinliklerde yer alarak güzel vakit geçirmektedir(Hughson,2004:323).

Sosyal sınıflar, hiyerarşik bir toplumda benzer değerleri, ilgileri ve davranışları paylaşan ve nispeten homojenlik ve süreklilik gösteren gruplardır. Sosyal sınıfların analizi, genellikle, konut, gelir, meslek, eğitim durumu vb. gibi sosyo-ekonomik faktörlere dayanır. Bireyler asıl olarak, (1) alt, (2) orta, (3) üst sınıf olmak üzere üç dikey katmana ayrılmışlardır. Bu katmanlar ayrıca kendi içinde (alt-alt, alt-orta, alt-üst vb) şeklinde üçerli gruptan, toplam dokuz alt gruba ayrılmaktadır. Sosyal sınıfların genel karakteristikleri şöyledir:

Aynı sınıfın üyeleri daha çok benzer davranışlar gösterir. Sosyal sınıf, gelir, eğitim gibi birden çok değişkene göre ifade edilir. Kişiler sosyal sınıflarına göre alt, orta, üst tabaka diye ayrılır. Sosyal sınıf genel olarak süreklilik gösterir. Demokratik toplumlarda sınıf değiştirme olanağı varsa da, bunun uygulamada oldukça sınırlı olduğunu kabul etmek gerekir. Sosyal sınıf, giysi, ev döşeme, boş zamanları değerlendirme, otomobil vb. konularda belirli marka ve ürün tercihleri vardır(Tek, 1999:200).

Çağımız, ekonomik, sosyal, kültürel ve teknolojik gelişmelerin en yoğun olarak yaşandığı bir çağdır. Her sosyal kurum gibi, spor da bu gelişme ve değişimlerden büyük çapta etkilenmektedir. Spor, sosyal ve dinamik karakteriyle kitlelerin büyük çapta ilgisini çekmekte, sağlığın simgesi, barışın, dostluğun ve kültürel yakınlaşmanın odak noktası olarak kabul edilmektedir. Spor sektöründeki büyük gelişmeler, sporun ideal ve amaçlarında büyük çaplı değişiklikler meydana getirmiştir. Çağımızın modern toplumlarının kültüründe artık spor, bir boş zaman uğraşı, bir sağlık ve zinde kalma aracı, bir oyun eğlence olma özelliğinin ötesinde, büyük bir ekonomik sektör olarak gelir kapısı, reklam, ticari beklenti, uluslar arası propaganda aracı, milli bütünlüğün simgesi, eğitim sisteminin ayrılmaz bir parçası olarak ortaya çıkmaktadır (Yetim, 2005: 157).

Spor, temel kültürel değerleri kapsadığından, bu değerleri katılımcılara aktarma potansiyeline sahip, sosyal bir olgudur. **Spor sosyal bir olgu olarak içinde bulunduğu sosyokültürel sistemin bir yansımasıdır. Spor, modern kültürün gerekli, önemli bir bölümüdür ve eğitim sürecinde önemli görevler üstlenir. Spor, hem kültür hem fiziksel aktivite hem de bir yarışmadır. Spor bir yaşam biçimidir. Bu yaşam biçimini oluşturan,**

tamamlayan, etkileyen ve sahip olduğu güçlerin bireylerde özelleşen bir bütünlüğü olan sporun, insan hayatına yön vermesi ve **kültürleşmeyi sağlaması** önemli bir olaydır. **Spor bir yaşam biçimidir, ancak yaşamın tümü değildir. Sporla yaşam daha çok anlam kazanır**(Yetim, 2005: 157).

Spor kültürün bir parçası olarak hem ondan etkilenmekte hem de popülerliği ve sosyalliği nedeniyle onu etkileyebilmektedir. Spor müsabakaları kültürel teması gerçekleştiren organizasyonlar içerisinde yer almaktadır. Sosyal boyutu olan her alanı kucaklama özelliğine sahip kültür, bu çerçevede sportif faaliyetleri de kapsar. Çünkü spor, yoğun kişiler arası ilişkiler yanında, yaygın grup yaşantıları sergileyen bir olgu olarak hem sosyal bir nitelik taşımakta hem de sosyal bir ihtiyaç sayılmaktadır. İşte bu nedenle sporun, doğrudan kültürün veya onun her toplumda ayrı şekil ve muhtevada ortaya çıkardığı kültürel yapı elemanlarının etkisi altında olduğu söylenebilir. Sporun kökleşmiş kurumlar içinde gücünü kültürel yapı unsurlarından alarak yaşaması, şüphesiz onun **topluma benimsetilmesi, yeni şartlara adapte edilmesi ve yozlaştırılmaması** açısından önemlidir(Yetim, 2005: 158).

Sporun bireysel bir uğraş olmanın ötesinde, sosyal bir nitelik kazanmasına bağlı olarak, sporcular, özellikle futbol takımları, spor adamları, spor organizasyonları, medyanın da etkisiyle toplumda en çok konuşulan, tartışılan konulardandır. Spor, modayı ve insanların zevklerini etkiler hale gelmiş ve spor giyim, insanların günlük giyim kuşamı arasına girmiştir. Sporcular ve başarılı spor adamları reklamların vazgeçilmez unsurları haline gelmiştir. Spor anlayışı her geçen gün gelişip değişmekte ve spor kültürü, spor yaşamı adeta çağdaşlıkla özdeş bir hale almıştır. Spor yapmak toplumda bir ayrıcalık olarak kabul edilir hale gelmiştir. Sokakta eşofmanla dolaşmak eskiden yadırganırken bugün anlayışla karşılanmaktadır(Yetim, 2005: 160).

Sporun kültürel doku içerisindeki varlığını ortaya koyabilecek bir örnek, Hollanda'daki bisiklet tutkusudur. Hollandalıların çoğu bisikleti bir yaşam biçimi olarak benimsemişlerdir ve takım elbiseleri ile işlerine gidip gelirken bile bisiklet kullanmaktadırlar. Öyle ki hemen hemen her caddede, işyerlerinin önünde bisikletlerin park edileceği alanlar oluşturulmuş, bisiklet yolları yapılmıştır. İnsanlar işe, alışverişe, gezmeye giderken bisiklet kullanma kültürüne sahiptirler.

Ancak spor, reklam, rekabet ve ticarileşme dolayısıyla hızla tüm dünyaya yayılırken, aşırı çıkarıcılık ve kar amacının ön plana çıkması ile, toplumların korumaya çalıştığı kültürel değerlerine zarar verici aykırı davranışlar da giderek artmaya başlamıştır(Öztürk, 1998: 25).

Günümüzde spor, içinde yaşadığımız toplumsal hayattan ayrı düşünülmemelidir. Spor sosyolojisi ve psikolojisi hakkında yapılan araştırmalar, sporun toplumsal yapının bir yansıması olduğunu göstermektedir. Spor sahalarındaki seyircilerin "takım tutma ve bir takımın taraftarı olmalarına" bağlı olarak saldırganlıklarını da bu yapı içerisinde ele almak gerekir. Bugün seyirci ve seyircilerin davranışları, bunların kişilik özellikleri bir tartışma konusu halini

almıştır. Özel izlenimlerden, bilimsel çalışmalara kadar dile getirilmekte olan bu konu etrafındaki fikirler, değişik olmakla beraber, genel eğilim şudur ki, son yıllarda tribünler birer problem arenasına halini almış, seyircilerin ve taraftarların davranışlarında istenmedik yönde değişiklikler olmuştur. **Taraftarların her geçen gün takımlarına karşı biraz daha tutumlu, gerçekleri görmeye karşı isteksiz, rakip takımın sporcularına ve seyircilerine karşı saygısız, acımasız, hakemlere karşı saldırgan hale geldikleri kanısı gerek sporcu, gerek seyirci ve gerekse spor kamuoyu tarafından açıkça gözlenmektedir.** Futbol takımı taraftarlığının psikolojik ve sosyal nedenlerle ortaya çıktığı söylenebilir. Her toplumda bireylerin çeşitli gereksinimleri vardır. Bireyler bunları dürtü ve güdülerıyla davranışlara dönüştürürler ve bir ihtiyaçtan doğan doyuma ulaşırlar, işte takım taraftarlığının temelinde de bu yatmaktadır. Taraftarlar zaman zaman kendi özel yaşamlarındaki beklentilerini ve umutlarını takımı veya kulübün başarıları ile doyurmaktadır (Yüksel ve ark 1998, Aktaran : Çağlayan ve Fişekçioğlu, 2004: 128).

A. Uluslararası Spor ve Kültür Birliği (ISCA)

Uluslararası Spor ve Kültür Birliği (The International Sport and Culture Association- ISCA) Dünyada spor ve kültür ilişkisini araştıran ve bu ilişkinin geliştirilmesi konusunda çaba harcayan bir kurum olarak faaliyet göstermektedir.

Uluslararası Spor ve Kültür Birliği (ISCA) tüm dünyadaki spor, kültür ve gençlik organizasyonlarını bir araya getiren bir organizasyondur. ISCA, festivaller, gençlik değişim programları ve spor turnuvalarının uluslararası uzlaşma yaratmanın eşsiz bir anlamı olduğuna ve bu etkinliklere katılım için her insana imkân verilmesi gerektiğine inanmaktadır. Bu durumu şöyle adlandırmaktadır: **Herkes İçin Spor ve Kültür**

ISCA'nın felsefesi sporun yalnızca egzersiz ve yarışmadan ibaret olmadığı, bundan başka arkadaşlık kurmak ve iyi zaman geçirmeyi de içerdiğidir. Bunun dışında spor, toplumsal davranışları ayarlar ve demokrasinin güçlenmesine öncülük eden duyguları oluşturur. ISCA uluslararası Spor Federasyonlarının gittikçe artan performans temelli görüşlerine bir alternatif getirmek amacıyla kurulmuştur. ISCA kurulduğu 1995 yılından beri hızla büyümüştür. Bugün organizasyonun 130'dan fazla üye örgütü (öncelikle hükümet dışı) ve dört kıtada 22 milyondan fazla bireysel üyesi vardır. Birlik, kıtasal kurullar ve teknik kurulu yöneten 7 seçilmiş üyeden oluşan bir yönetim kurulu tarafından yönetilmektedir. Kopenhag' da sekreterliği bulunmaktadır(<http://isca-web.org/english/aboutisca>).

ISCA 1995'de şu amaçlarla kurulmuştur:

- Spor ve kültür sayesinde sınırları aşan bir uzlaşımın desteklenmesi
- Kültürel kimliğin bir taşıyıcısı olarak sporun sunulması
- Spor ve kültürel etkinliklere üye birliklerin mümkün olan en geniş katılımının sağlanması

ISCA ayrıca faaliyetlerinin(spor, gençlik, festival etkinlikleri, konferans duyuruları ve bilgileri) ve akademik yazıların yer aldığı **CultureSports** adlı bir dergi de yayınlamaktadır.

ÖRNEK OLAY

Türkiye’de Futbol’ da Seyirci Şiddeti

Türkiye’de futboldaki seyirci şiddetinin tarihine bakıldığında ise durum, bu konu üzerinde konuşacak yeterli veri olmadığı için pek parlak görünmemektedir. Türkiye’de futbol oyununun başlangıcından bu yana ortaya çıkan şiddet olaylarına ilişkin sistematik tarihsel bir araştırma mevcut değildir. Bu konuda bilinenler, Fişek’ in genel olarak spor tarihi konusunda söylediğini futbolda seyirci şiddet bağlamında uyarlayarak söylersek, “belgelere değil belleklere dayalıdır” (Kayaoğlu 2000). Kozanoğlu (1990)’ nun aktardıklarına göre: 1900’lerin ilk on yıllarında futbol kavgalarında asıl ateşleyiciler sahadakilerdir ve futbolda her hafta çeşitli kavgalara ve yakası açılmamış küfürlere tanık olunmaktadır. 1950’lerden sonra profesyonellik resmiyet kazanınca, maçların havasının değiştiği, gerilimin arttığı ve futbolla ilişkili olayların büyümeye başladığı ifade edilmektedir. 1960’ların ve 1970’lerin başındaki bazı olayların da eski yumruklu kavgaları arattığı bildirilmektedir. Yukarıda görüldüğü gibi, uluslar arası spor şiddeti tarihe geçmiş olan, 1967’deki Kayseri-Sivas maçında 40 ölü ve 600 yaralıyla Türkiye futbol tarihinin en acı olayıdır. Bu yıllarda futbol stadyumları, 2. ve 3. ligde de birçok kavgaya sahne olmuştur. 1980’lerden sonra statlarda meydana gelen olaylarda değişiklikler olduğunu, farklı taraftar tipinin ortaya çıktığını ileri süren Kozanoğlu, bu dönemde ortaya çıkan futbol kavgalarını ikiye ayırmaktadır: Özel kavga gruplarının ortaya çıkardığı olaylar ve ortamların yarattığı öylesine taraftarların başı çektiği olaylar. Futbolda seyirci şiddeti bağlamında ortaya çıkan başka bir değişiklik, ulusal takım ve 1.ligdeki takımların Avrupa’daki bazı başarılı sonuçlar alması üzerine, sevinçlerin silahla gösterilmesi “gayretkeşliği yüzünden, beşikteki çocuklara kadar varan ölümlerin” yaşanmasıdır (Çağlayan ve Fişekçioğlu, 2004: 131).

16 Kasım 2005 tarihinde Türkiye- İsviçre milli takımları arasında oynanan Dünya Kupası Eleme Müsabakası sonrasında teknik heyet ve futbolcuların kavga etmesi, birbirlerini darp etmeleri, sporun içinde asla ve asla olmayan, ne kadar yanlış ve mutlaka olumlu yönde kazandırılması gereken bir spor kültürüne ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

19 Mayıs 2007 tarihinde oynanan Galatasaray- Fenerbahçe futbol karşılaşmasında taraftarların sahadaki futbolculara karşı saldırgan davranışları, sahaya ve futbolculara durmaksızın yabancı madde atmaları, koltukları kırmaları, stada zarar vermeleri, polislerle sözlü ve fiziksel biçimde tartışmaları, kamuoyunda ciddi eleştirilere neden olmuştur. Ancak, ne yazık ki konuyu tartışanların çoğu(yönetici, medya, çalışanları) taraftar gözüyle olaya baktıkları için kendi takımlarını haklı çıkarma çabalarına girmişlerdir. Oysa ki hemen hemen her takımın taraftarları bu tür davranışları zaman içinde sergilemişlerdir.

Dolayısıyla sorun bazı futbol kulüplerinin taraftarları için geçerli değil, bütün toplumda spora ilgi duyan insanlar için geçerlidir ve tehlikeli olan durum budur.

Yapılan araştırmalarda (Kayaoğlu (2000), Karagözoğlu ve Ay (1999), Bozdemir (1998), Taşgın (2000), Arıkan (2000), Acet (2001), Şahin (2003)), şiddeti besleyen en önemli faktörler üç noktada toplanmaktadır. Bunlardan birincisi aile ve çevre, ikincisi eğitim seviyesi ve üçüncüsü ve belki de en önemlisi medyadır. Kişilik gelişiminde önemli etkilere sahip bu kurum ve araçların şiddete yönelik tutum ve davranışların, dünya görüşlerinin ve hayata bakış tarzlarının gelişiminde önemli bir etkiye sahip olduğuna şüphe yoktur(Ayan, 2006: 199).Profesyonel sporcuların davranışları, koçları, takım arkadaşları, seyirciler, medya, sponsorlar ve yöneticiler tarafından yapılan pekiştirmeler ve baskılarla etkilenirken, sağlıklı bir model yaratmak için gerekli olan sorumluluk, tüm bu sözü edilenler arasında paylaştırılmalıdır(Tiryaki, 2002: 118).

VIII. SONUÇ

Spor örgütlerinin hedeflerine ulaşabilmesi için yönetim biliminin kural, ilke ve metotlarının benimsenmesi ve uygulanması gerekmektedir. spor yönetiminin sistemli, etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi ile mümkün olabilir. Sportif başarılar, insanlara spor ahlakı ve spor kültürü kazandırılması, sporu yöneten insanların bu konuya ilişkin görüşleri ile tamamen ilişkilidir. Spor yönetenler, kendi kişisel amaçlarını, sporun yapılma amaçlarıyla, uyumlu hale getirmelidirler. Elbette ki insanların spor örgütlerinde bulunma sebepleri kişisel amaçları gerçekleştirmeye çalışmaktır. Ancak, kişisel amaçlar, örgütün amaçlarından üstün tutulmamalıdır.

Spor yönetimlerindeki mevcut durum göz önünde bulundurulduğunda, kurumsallaşma çabalarına ağırlık vererek, sistemli ve planlı bir örgütün devamlılığını sağlamak ve başarısını arttırmak, kişilere (Örn: Kulüp başkanları) bağlı kalmamak, yönetim kurullarına özellikle rasyonel kararlar alabilme yetkisi tanımak, kurumuna yeni ve çeşitli gelir kaynakları yaratmak spor örgütleri için öncelikli hedef olmalıdır.

Kuşkusuz bir spor yöneticisi, spor ortamında oluşabilecek anlaşmazlıkların çözümünde hangi hukuki yolların izlendiğini bilmeli ve profesyonel yardım almalıdır. Ülkemizde futbol takımlarının yöneticilerine bakıldığında, çoğunun “Spor Yöneticisi” olmadığı veya bu alanda eğitim almadığı görülmektedir. Bunun yanında bir de spor hukuku alanında boşluklar olduğu, uzmanlaşmış hukuk (spor hukuku) adamları olmadığı düşünülürse, sporda (özellikle futbolda) yönetim yanlışlarından kaynaklanan olumsuzluklar daha iyi anlaşılabilir. Spor yöneten kişilerin hepsinin spor yöneticisi olma zorunluluğu yoktur. Ancak bu kişilerin alanında (maliye, hukuk, işletme, halkla ilişkiler vb.) uzman, çağdaş bilgilerle donatılmış, örgütün içinde ve çevresinde değişimin çok hızlı yaşandığı spor ortamında değer yaratabilecek ve sporun felsefesini kavramış insanlar olması zorunluluğu vardır.

Spor hukuku alanındaki gelişmelerin desteklenmesi için yapılması gereken, Spor Hukuku programlarının akademik düzeyde açılmasıdır. Bugün gelişmiş ülkelerde birçok üniversitenin hukuk fakültelerinde, spor hukuku alanında eğitim verilmekte, ulusal spor hukuku enstitüleri kurulmaktadır. Türkiye’de de bu alanda eğitim veren uluslararası kuruluşlar ile uyum sağlayan kurumlar teşkil edilmelidir. Mevcut hukuki düzenlemeler ve özellikle “Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun” hükümleri, ayırım yapılmadan herkese, her koşulda uygulanmalıdır. Eğer uygulanmıyorsa, yasayı uygulamaktan sorumlu kişiler hakkında gerekli yaptırım gücünü oluşturacak devlet iradesinin baskı grupları (üniversiteler, sivil toplum örgütleri) sayesinde oluşturulması lazımdır.

Spor ortamında rol alan aktörlerin birbirini suçlamak yerine, üzerine sorumluluk alması ve birbirleri ile uyumlu bir şekilde çalışması gereklidir. Rakiplerinin başarısızlığını kendi başarısı olarak gören kulüp yöneticilerinin birbirlerine karşı hiç hoş olmayan tavırlarının yansımaları taraftarlar arasında aynen görülmektedir. Herhangi bir spor örgütünün çalışanları, yönetimin her türlü uygulamalarından doğrudan etkilenmektedir. Yönetimde yer alan kişiler, çalışanlarla, sporcularla, ilişkili ve bağlı buldukları spor örgütleri ile ilgili sorunları ahlaki bir yaklaşımla çözümlendiğinde, o spor örgütü çalışanları, sporcuları ve taraftarları, bu yaklaşımdan olumlu yönde etkilenecek ve bu kişilerde davranış değişiklikleri oluşturulacaktır.

Spor kulüplerinin kurumsallaşma süreci tamamlanana kadar mevcut yöneticiler ve benzerleri, kulüpleri yöneteceklerdir. O halde üniversiteler, yetiştirecekleri Spor Yöneticileri ve Spor Hukuku Çalışanlarını bu sürece dahil etme çabası içinde olmalıdırlar. Bilgi toplumu olabilmek, istenilen spor kültürünü oluşturabilmek, eğitilmiş, bilgili ve yetkin insanları iş başına getirmekle mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

- ACET M, (2001), “Futbol Seyircisini Fanatik ve Saldırgan Olmaya Yönelten Sosyal Faktörler”, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- ANAYURT Ö, (2002), “Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları”, Seçkin Yayıncılık, 3. Baskı, Ankara.
- ARIKAN A.N, (2000), “Farklı Branşlardaki Spor Seyircilerinin Sosyo-Kültürel Profili ve İzleyicilik Durumları Üzerine Bir Araştırma, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- AYAN S, (2006), “ Şiddet ve Fanatizm”, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 7, Sayı 2, 191-209.
- BOZDEMİR M, (1998) “Futbol Fanatizminin Sosyolojik Açından Tahlili”, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- BONIFACE P., “ Futbol ve Küreselleşme”, Çeviri: İsmail Yergüz, NTV Yayınları, İstanbul, 2007, s.49,77
- ÇAĞLAYAN H.S., FİŞEKÇİOĞLU İ.H., (2004), “Futbol Seyircisini Şiddete Yönelten Faktörler”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 12, 127-142.
- CHALİP L., McGUIRİTY J., “Bundling Sport Events With The Host Destination” Journal of Sport Tourism 2004, 9(3), 267-282.

- DÖNMEZ Ş., (1998), "Atatürk'ün Çağdaş Toplum ve Din Anlayışı", Eksen Yayıncılık, İstanbul.
- ERCAN R., (2001), "Türkiye'de Ulusal Kültür Tartışmaları Bağlamında Çağdaş Uyarlık Sorunu" C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt : 25, No:1, s. 113-132.
- FUNK D.C. BRUUN, T.J. "The role of socio-psychological and culture-education motives in marketing international sport tourism: A cross-cultural perspective", *Tourism Management* 28 (2007) 806-819
- GÖZÜBÜYÜK A. Ş., (2004), "Yönetim Hukuku", Turhan Kitabevi, 21. Bası, Ankara.
- GÜVENÇ B., (2004), "Kültürün ABC'si", Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- GÜNEY S., (2006), "Ahlaki Liderliğin Kavramsallaştırılması ve Ahlaki Yönetimde Liderliğin Rolü", *Yönetim ve Ekonomi*, Cilt:13 Sayı:1 Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Manisa.
- HEALEY D., (2006), "Sport and the Law: How do they work together" *Legal Date*, Vol 18, Num. 4.
- HUGHSON J., (2004) Sport in the "city of culture", *International Journal of Cultural Policy*, *International Journal of Cultural Policy*, Vol. 10, No. 3, p 319-330
- KARAGÖZOĞLU C., AY S.M., (1999), "Futbol Seyircisinde Saldırganlık Eğilimleri, (İstanbul Örneği), Hacettepe Üniversitesi Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi, Yıl:6, Sayı:3, 27-31.
- KAYAOĞLU A.G. (2000), "Futbol Fanatizmi, Sosyal Kimlik ve Şiddet: Bir Futbol Takımının Taraftarlarıyla Yapılan Çalışma", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- KURTHAN F., (1998) "Devlet Politikası ve Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Spor Yönetimi", Bağırhan Yayımevi, Ankara.
- LOLAND L., (2007) "Justice in Sport: An ideal and its interpretations" *Sport, Ethics and Philosophy*, Vol. 1, No. 1, April 2007.
- ÖZTÜRK F., (1998) "Toplumsal Boyutlarıyla Spor", Bağırhan Yayımevi, Ankara.
- PETEK H., (2006), "Sporda Şike ve Teşvik Primi", *Güncel Hukuk(Aylık Hukuk Dergisi)*, Sayı:8, s. 46-53.
- PFİSTER G., (2001) "Sport, Technology and Society: From Snow Shoes to Racing Skis", *Sport in Society*, Volume 4, Issue 1 Spring, p 73 - 98.
- ŞAHİN H.M., (2003), "Sporda Şiddet ve Saldırganlık", Nobel Basımevi, Ankara.
- TAŞĞIN Ö., (2000), "Fenerbahçe Futbol Seyircisinin Sosyo-Ekonomik Profili", Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- TEK B., (1999), "Pazarlama İlkeleri, Global Yönetimsel Yaklaşım Türkiye Uygulamaları", Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 8. Baskı, İstanbul.
- TİRYAKİ Ş. (2002), "Sporda Şiddetin Ortaya Çıkışı", 7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Kongre Kitabı, s. 114-119
- TOSUN C., (2005), "Dil Zenginliği, Yozlaşma ve Türkçe" *Journal of Language and Linguistic Studies* Vol.1, No.2, October, s. 136-154
- YETİM A., (2005) "Sosyoloji ve Spor", Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.
- ZEVKLİLER A., (1992), "Medeni Hukuk (Giriş ve Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Aile Hukuku)", Savaş Yayınları, 3.Bası, Ankara.
- <http://www.sportslawnews.com/archive/jargon/JargonCAS.htm> erişim: 09.08.2007
- <http://www.tas-cas.org/en/present/frmpres.htm> official site Erişim: 09. 08. 2007
- <http://isca-web.org/english/aboutisca> Erişim: 08.11.2007

İbn-i Haldun Sosyolojisinde Asabiyet Bağları, Devlet Ve Kamu Maliyesi

Araş. Gör. Sibel BURSALIOĞLU

Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Bölümü

ÖZET

Orta Çağ düşünürü İbn-i Haldun, tarih, felsefe, sosyoloji, iktisat ve siyaset bilimi alanlarındakiengin bilgileri ile pek çok bilim adamına kaynak teşkil etmiştir. Ünlü eseri Mukaddime ile "Umran İlmi"ni - günümüz sosyoloji ilminin kaynağı- oluşturan İbn-i Haldun, çok yönlü bilimsel kimliği ile A.Smith'in "toplumsal işbölümü"nü, D.Ricardo'nun "değer teorisi"ni, Malthus'un "nüfus teorisi"ni, Arz Yönlü İktisat'ın temel mantığını daha 14. yüzyılda dile getirerek "öncü iktisatçı" unvanı kazanmıştır.

Çalışma, günümüz sosyolojisinin ilk nefesi olan Umran İlmi ve ardından İbn-i Haldun'un toplumsal çerçevedeki mali olaylara, özellikle kamu harcamaları, vergi ve bütçeye ilişkin görüşlerini incelemektedir.

Anahtar Kelimeler: İbn-i Haldun, Mukaddime, Kamu Harcamaları, Vergi, Devlet bütçesi.

Links Of The Asabiyet, State And Public Finance In The Ibn Khauldan's Sociology

ABSTRACT

Ibn Khauldan, Middle Age's intellectual, constituted the basis for most of scientists with his own peculiar informations in the domain of history, philosophy, sociology, economics and policy science. Ibn Khauldan, made up "Umran Science" - which is contemporary sociology science's basis- with his famous work "Muqaddimah", assumed a title "pioneer economist" with his versatile scientific identity by uttering A.Smith's "social division of labour", D. Ricardo's "theory of value", Malthus's "theory of population", basis logic of Supply-Side Economics in 14. century.

In this study investigates "Umran Scientific" that is contemporary sociology's initial exhalation and then Ibn Khauldan's visions about fiscal events, especially public expenditure, tax and public budget in the social ambient.

Keywords: Ibn Khauldan, Muqaddimah, Public Expenditure, Tax, Public Budget.

I. GİRİŞ

İbn-i Haldun, ilk uzmanlık alanı olan tarih bilimindeki gelişmeleri neden-sonuç ilişkisi içerisinde irdeleyerek, insanlık düşünce tarihine yeni bir bakış açısı kazandırmıştır. Meydana gelen olayların arkasında yatan sosyolojik olgulara ışık tutarak, insanlık tarihinin gelişimini ortaya koymaya çalışmıştır. Nitekim, bu süreçte İbn-i Haldun sahip olduğu bilimsel, idari, siyasi, sosyal yetkinliğin bir ürünü olarak ünlü eseri "Mukaddime"yi kaleme almıştır. Bu yapıt ile düşünür, medeniyetlerin ve kültürlerin doğuşunu, yükselişini ve çöküşünü çözümleyerek, günümüze değin uzanan önemli, derin tahlillerde bulunmuştur. Bu bağlamda, çalışma kapsamında İbn-i Haldun tarafından